

Nr 320.

Av herr **Ingvarson**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående
beredande av nya lokaler för statsmedicinska anstalten.

År 1897 i oktober tillsattes på förslag av medicinalstyrelsen en kommitté för utredning av fråga om behovet av en statsmedicinsk anstalt.

Kungl. medicinalstyrelsens framställning motiverades dels därav, att styrelsen behövde ett organ, som kunde göra undersökningar och utredningar, som kunde läggas till grund för erforderliga förslag, som rörde allmänna hälso- och sjukvården i riket, dels pröva resultaten av vetenskapliga forskningar, innan de sålunda lades till grund för administrativa åtgärder.

Den kungl. kommitténs förslag avgavs 1899 och skulle enligt detta anstalten omfatta en bakteriologisk, en hygienisk-farmaceutisk och en rättsmedicinsk avdelning. Detta förslag remitterades till medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, kanslern för rikets universitet, medicinska fakulteterna i Uppsala, Lund och Stockholm samt till veterinärinstitutet och vitsordades enstämmigt. Samtliga myndigheter ansågo emellertid nödvändigt att uppdelade den bakteriologiska avdelningen i en medicinsk-bakteriologisk och en veterinär-bakteriologisk. I fråga om den hygienisk-farmaceutiska avdelningen ansågo fakulteterna i Uppsala och Stockholm, att erforderlig kompetens i dessa båda discipliner ej kunde finnas hos en och samma person såsom föreståndare, utan borde denna avdelning uppdelas i två särskilda laboratorier, men gjorde medicinalstyrelsen det uttalande, att i sådant fall föredrog styrelsen att till en början endast den hygieniska grenen blev företrädd vid anstalten.

I statsverkspropositionen 1907 föreslog därefter Kungl. Maj:t, att den statsmedicinska anstalten skulle bestå av fyra avdelningar, en medicinsk-bakteriologisk, en veterinär-bakteriologisk, en hygienisk och en rättsmedi-

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 4 saml. 112 häft. (Nr 320—321.) 1

cinsk. Riksdagens beslut blev emellertid, att statsmedicinsk anstalt skulle bestå endast av två avdelningar, en medicinsk-bakteriologisk och en rättskemisk. Den veterinär-bakteriologiska avdelningen kom genom 1908 års riksdags beslut att förläggas vid veterinärinstitutet.

1914 års riksdag beslöt på initiativ av medicinalstyrelsen inrättandet av ett farmaceutiskt statslaboratorium vid statsmedicinska anstalten väl närmast med anledning av den nya apoteksvarustadgans tillämpning. Statsmedicinska anstalten, som började sin verksamhet 1909, omfattar alltså för närvarande tre avdelningar, den medicinsk-bakteriologiska avdelningen, den rättskemiska avdelningen och farmaceutiska laboratoriet, de bägge sista avdelningarna under samma chef.

Styrkan i 1907 års statsverksproposition i detta ärende ligger däri, att den upptog alla avdelningarna på en gång och på *en* anstalt, varest de olika laboratorierna kunde komma i åtnjutande av samarbetets alla fördelar. Ej mindre kunde de båda bakteriologiska anstalterna draga högst väsentlig nytta av att kunna samarbeta, än även det bakteriologiskt-serologiska arbetet hava fördelen att vid tillämpning för speciella syften påräkna en kemists råd i biologisk-kemiska detaljer, med vilka en bakteriolog på förhand vanligen ej är fullt förtrogen.

Det finnes få medicinska institutioner inom vårt land, som alla redan nu för folkhälsans höjande spela en sådan roll som statsmedicinska anstalten, vare sig vi se den i stort i alla dess avdelningar eller vi närmast tänka på den bakteriologiska avdelningen, vars tillvaro vi oftast få vittnesbörd om. Som bekant framhålles ofta vid relaterandet av detta fasansfulla världskrigs olyckor, huru utmärkt dock hälsotillståndet med avseende på epidemiska sjukdomar är bland de stridande trupperna. Om de farsoter, som följde i spåren av förra århundradens krig nu kunnat göra sig gällande, skulle folkens förödande ha varit ännu våldsammare än nu. Detta har veterligt åstadkommits genom de förebyggande åtgärder, man satts i stånd att företaga på grund av de bakteriologiska statsanstalternas arbeten. Sjukdomsbehärskandet går allt mer och mer i den riktningen, att man tack vare den bakteriologiska vetenskapens utveckling, kan utvinna ur de sjukdomsalstrande bakteriernas liv de hemliga krafter, som, rätt använda, kunna utgöra ett motgift och ett medel att behärska deras förödande framfart bland människor och djur.

Huru låter nu staten en dylik anstalt, så viktig för folkhälsans dagliga vård, arbeta.

Om någon avlade ett besök i Oskarsteaterns utåt Vasagatan belägna

hus, med varuhiss höjande sig 5 trappor upp till vinden, skulle väl ingen våga på förhand tro, att detta är statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelnings bostad. Tror någon att en forskare och hans medhjälpare från vaktmästarne till de vetenskapliga assistenterna skola kunna hava en rätt arbetsglädje inom sådana lokaler? Och dock spelar väl det en stor roll, isynnerhet vid så fina och ytterst vanskliga arbeten, som här utföras, att omgivningarna äro i vanlig mening hyggliga, åtminstone ej så olidliga som här.

Varför äro nu statsmedicinska anstaltens avdelningar så provisoriskt inhysta? Man har skylt på de beviljande myndigheternas njugghet. Den nuvarande chefen för bakteriologiska avdelningen inom medicinalstyrelsen har uttalat som sin åsikt, att frågan om beredande av lokaler för statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning borde anstå, till dess de kunde förläggas i sammanhang på ett ställe, så att laboratorierna och djurstallen voro på samma plats. Häre instämma de två sakkunniga bilsittarne i kungl. styrelsen, framhållande, att så är alltid förhållandet i de stora kulturstaterna. Och generaldirektören synes i sitt yttrande ej hava så synnerligen viktiga skäl att anföra däremot, utom det, att ett sådant institut sannolikt måste förläggas utom staden — och att det vore föga sannolikt, att statsmakterna ens under åtskilliga år framåt skulle befinnas benägna för att bevilja härför nödiga anslag. Samma uppfattning angående en centralisering av lokalerna, åtminstone vad rör bakteriologiska avdelningen av statsmedicinska anstalten, tyckas även de av civilministern senast tillkallade sakkunnige hava framfört. I själva verket synes således vederbörande vara ense därom, att gemensamma anstaltsbyggnader borde finnas för statsmedicinska anstaltens olika avdelningar, även generaldirektören i medicinska styrelsen, ehuru han av praktiska skäl för närvarande anser sig böra varsamt taga avstånd. Något provisorium bör emellertid ej få ske, åtminstone av den valör, att det kan fördröja en sakernas allra bästa ordnande.

Som det nu är ordnat, bör det i varje fall icke få fortgå. Icke nog med att särskilt bakteriologiska avdelningen är förlagd i synnerligen otillfredsställande och för det krävande vetenskapliga arbetet olämpliga lokaler, utan därtill kommer att avdelningen måste ha sina djurstallar förlagda långt ute på Norrmalm, vilket i mycket hög grad splittrar arbetet, då ju personalen nästan dagligen måste spilla bort en avsevärd tid genom att fara fram och åter mellan stallarna och lokalerna i staden, ett förhållande, som icke kan bli till gagn för arbetets resultat. Dessutom draga de nuvarande

lokalerna nog så dryga hyreskostnader, varför det kan starkt ifrågasättas om det icke även ur ekonomisk synpunkt i längden vore förmånligast att bygga särskilda lokaler för ändamålet.

Förslag lära vara uppe att inrymma både medicinalstyrelsen, tandläkarinstitutet och statsmedicinska anstaltens bakteriologiska avdelning i vetenskapsakademiens f. d. lokaler. För de två förstnämnda institutionerna torde detta vara nog så lämpligt, men i så fall ha de säkerligen användning för samtliga dessa lokaler. I varje fall är det alldeles olämpligt att dit förlägga bakteriologiska avdelningen, ty i så fall skulle alla nuvarande olägenheter i allt väsentligt kvarstå. Vid inträffande svåra epidemier, då särskilt stora krav ställas på bakteriologiska avdelningen, skulle varje än så behövlig utvecklingsmöjlighet saknas, liksom dess utveckling till ständigt ökat gagn för folkhälsans bevarande överhuvud taget vore stängd. Dessutom måste för en anstalt, där så ytterst noggranna vetenskapliga arbeten skola utföras — där även det allra obetydligaste lilla missöde kan bli av ödesdiger betydelse för massor av människor — för en dylik anstalt erfordras mer än för de flesta för ändamålet anpassade lokaler, vilket icke är tänkbart i ett hus, som från början är avsett för helt andra ändmål och där utrymmet är synnerligen begränsat.

Följden av detta arrangemang skulle ju i övrigt bli, att möjligheten till önskligt samarbete med statsmedicinska anstaltens övriga avdelningar alltjämt saknades, samt att djurstallarne fortfarande måste vara förlagda på långt avstånd, med därav följande tidspilan, splittring och oregelbundenhet i arbetet.

Folkhälsans bevarande och stärkande är av så erkänt stor betydelse, att statsmakterna icke stå till svars med att i lokalhänseende behandla en så viktig anstalt på ett dylikt styvmoderligt sätt. En summa, använd till lämpliga, arbetsfrämjande och tidsbesparande lokaler för denna anstalt inbesparas i minskad sjukdomsfrekvens bland vårt lands invånare, framför allt då farsoter hota utbryta och det gäller snabba förebyggande åtgärder. Och ju mera vetenskapen går framåt i kampen mot de smittosamma sjukdomarne, ju mera vidgas anstaltens uppgifter, och ju lyckligare är detta för vårt folk. Men därför är det också statsmakternas plikt, i eget och i hela folkets intresse, att sörja för att statsmedicinska anstalten, och kanske främst dess bakteriologiska avdelning, är så väl rustad för sina uppgifter som möjligt.

Den mest tillfredsställande lösningen är otvivelaktigt, att gemensamma lokaler för hela statsmedicinska anstalten uppföras å lämplig plats i Stock-

holms närhet. Men då det kan tänkas, att invändningar måhända främst av ekonomisk natur kunna resas häremot, bör det påpekas, att mycket vore vunnet därest dylika lokaler uppfördes för anstaltens bakteriologiska avdelning, som är i mest trängande behov därav, och på vilka tankarne närmast varit riktade vid frambållandet av synpunkterna härovan.

Utan att för tillfället närmare ingå på saken, tillåter jag mig sålunda, under åberopande av vad ovan anförts, att hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande nybyggnad i Stockholm eller dess omgivning av lämpliga lokaler för statsmedicinska anstaltens samtliga avdelningar, eller, därest detta av någon anledning icke i sin helhet anses böra ske, uppförande av tillfredsställande lokaler för anstaltens bakteriologiska avdelning jämte stallar för dess djur.

Stockholm den 5 februari 1917.

J. A. Ingvarson.
